

چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار
بهار ۱۳۹۷

اشتغال و بیکاری، از جمله موضوع‌های اساسی اقتصاد هر کشور است، به‌گونه‌ای که افزایش اشتغال و کاهش بیکاری، به‌عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی جوامع تلقی می‌شود. نرخ بیکاری یکی از شاخص‌هایی است که برای ارزیابی شرایط اقتصادی کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد. از سال ۱۳۷۶ اطلاعات بازار کشور از طریق طرح "آمارگیری از ویژگی‌های اشتغال و بیکاری خانوار" حاصل می‌شد که به منظور بهبود کیفیت و انطباق بیشتر با مفاهیم بین‌المللی به‌ویژه سازمان بین‌المللی کار^۱، مورد بازنگری قرار گرفت تا به صورت طرح فعلی و با عنوان "طرح آمارگیری نیروی کار" به اجرا در آید. "طرح آمارگیری نیروی کار" اولین بار در سال ۱۳۸۴ آغاز شد و از آن زمان تاکنون در ماه میانی هر فصل اجرا شده است.

"طرح آمارگیری نیروی کار" با هدف شناخت ساختار و وضعیت جاری نیروی کار و تغییرات آن اجرا می‌شود. این هدف از طریق «برآورد شاخص‌های فصلی و سالانه‌ی نیروی کار در سطح کل کشور و استان‌ها»، «برآورد تعداد سالانه در سطح کل کشور و استان‌ها»، «برآورد تغییرات فصلی و سالانه‌ی شاخص‌های نیروی کار در سطح کل کشور و استان‌ها» و «برآورد تغییرات سالانه‌ی شاخص‌های نیروی کار در سطح استان‌ها» تأمین می‌شود.

جامعه تحت پوشش طرح آمارگیری نیروی کار مجموعه افرادی است که طبق تعریف، عضو خانوارهای معمولی ساکن یا گروهی در نقاط شهری یا روستایی کشور هستند. لذا، این طرح اعضای خانوارهای معمولی غیر ساکن و اعضای خانوارهای موسسه‌ای را پوشش نمی‌دهد. روش آمارگیری در این طرح به صورت خوشه‌ای دو مرحله‌ای طبقه‌بندی شده است. در این طرح، علاوه بر برآورد سطوح، برآورد تغییرات نیز مورد نظر است، از این رو از روش نمونه‌گیری چرخشی استفاده می‌شود. نمونه‌گیری چرخشی با ثابت نگه‌داشتن بخشی از واحدهای نمونه بین دو فصل آمارگیری و تغییر بقیه واحدها، به بهترین نحو، امکان برآورد سطوح و تغییرات را فراهم می‌کند. با توجه به اهداف طرح، الگوی چرخش انتخابی برای این طرح، یک «الگوی ۲-۲-۲» است، یعنی طی دوره‌ی نمونه‌ی پایه^۲ از هر خانوار نمونه، حداکثر چهار بار آمارگیری به عمل می‌آید، به این ترتیب که خانوار، دو فصل متوالی در نمونه است، سپس به طور موقت برای دو فصل متوالی از نمونه خارج می‌شود، بعد مجدداً برای دو فصل متوالی به نمونه باز می‌گردد و پس از آن تا انتهای سال‌های مربوط به دوره نمونه پایه از نمونه خارج می‌شود. لازم به ذکر است که انجام بهینه نمونه‌گیری چرخشی، مستلزم به‌کارگیری نمونه‌ی پایه است. منظور از نمونه‌ی پایه، نمونه‌ای است که می‌توان از آن برای تأمین نیازهای چند آمارگیری یا چند دوره از یک آمارگیری، زیرنمونه‌هایی انتخاب کرد. چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، از فصل بهار سال ۱۳۹۷، چهارمین نمونه پایه آمارگیری‌های خانواری است. نمونه پایه، واحدهای نمونه‌گیری مرحله‌ی اول (خوشه‌ها) را شامل می‌شود. هر خوشه، شامل یک بلوک/آبادی، بخشی از یک بلوک/آبادی بزرگ یا در مواردی مجموعه‌ای از چند بلوک/آبادی کوچک است که بر اساس اطلاعات سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ ساخته شده است. همچنین با توجه به تغییر و تحولات جمعیتی و واحدهای مسکونی در نقاط شهری، به منظور تهیه‌ی چارچوب مناسب و به هنگام، بخشی از خانوارها در محدوده‌ی خوشه‌های نمونه پایه در زمستان ۱۳۹۶ فهرست‌برداری شدند. ولی با توجه به تغییر و تحولات محدود جمعیتی واحدهای مسکونی در نقاط روستایی از انجام فهرست‌برداری در این نقاط (به‌جز در موارد خاص) صرف‌نظر شد.

۱- International Labour Organization (ILO)

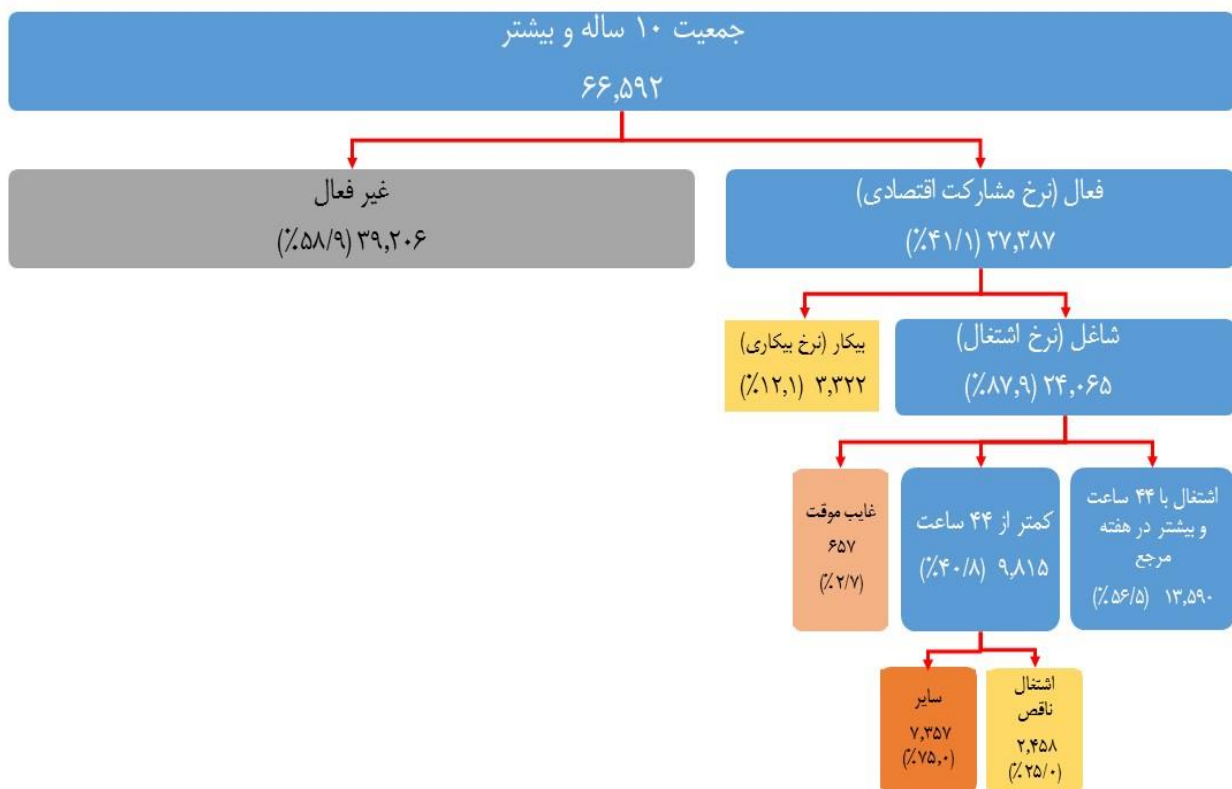
۲- Master Sample

یافته‌ها

براساس نتایج این طرح در بهار ۱۳۹۷، عمده‌ترین شاخص‌های بازار کار و تغییرات آن در بهار ۱۳۹۷ نسبت به بهار ۱۳۹۶ در جدول ۱ ارائه شده است. در جدول ۲ نیز شاخص‌های عمده‌ی بازار کار به تفکیک استان ارائه شده است.

نمودار ۱ شاخص‌های عمده بازار کار در بهار ۱۳۹۷ را در یک نگاه نشان می‌دهد.

شاخص‌های عمده بازار کار - بهار ۱۳۹۷
(ارقام به هزار نفر)

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۴۱/۱ درصد جمعیت در سن کار (۱۰ ساله و بیش‌تر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی کم‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (بهار ۱۳۹۶)، ۰/۵ درصد افزایش داشته است. بررسی نسبت اشتغال جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر بیانگر آن است که ۳۶/۱ درصد از جمعیت در سن کار (۱۰ ساله و بیش‌تر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیش‌تر از زنان و در نقاط روستایی بیش‌تر از نقاط شهری بوده است.

جدول ۱- شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی در بهار ۱۳۹۷ نسبت به بهار ۱۳۹۶

شاخص‌های نیروی کار*	کل کشور			مرد			زن		
	تغییرات	بهار ۱۳۹۶	بهار ۱۳۹۷	تغییرات	بهار ۱۳۹۶	بهار ۱۳۹۷	تغییرات	بهار ۱۳۹۶	بهار ۱۳۹۷
جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	تعداد	۶۶۵۹۲۲۴۹	۶۵۷۱۳۰۲۹	۸۷۹۲۲۰	۳۳۳۹۸۲۷۹	۳۳۰۱۲۶۴۴	۳۸۵۶۳۵	۳۳۱۹۳۹۷۰	۳۲۷۰۰۳۸۴
مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	نرخ	۴۱/۱	۴۰/۶	۰/۵	۶۵/۳	۶۴/۵	۰/۸	۱۶/۸	۱۶/۴
	تعداد	۲۷۳۸۶۷۰۵	۲۶۶۷۵۳۲۸	۷۱۱۳۷۷	۲۱۸۲۰۰۴۸	۲۱۳۰۳۱۳۱	۵۱۶۹۱۷	۵۵۶۶۶۵۷	۵۳۷۲۱۹۷
اشتغال جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	نسبت	۳۶/۱	۳۵/۵	۰/۶	۵۸/۶	۵۷/۷	۰/۹	۱۳/۵	۱۳/۰
	تعداد	۲۴۰۶۴۶۹۰	۲۳۳۰۸۳۵۵	۷۵۶۳۳۵	۱۹۵۶۸۸۷۴	۱۹۰۵۵۳۵۵	۵۱۳۵۱۹	۴۴۹۵۸۱۵	۴۲۵۳۰۰۰
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	نرخ	۱۲/۱	۱۲/۶	-۰/۵	۱۰/۳	۱۰/۶	-۰/۳	۱۹/۲	۲۰/۸
	تعداد	۳۳۲۲۰۱۵	۳۲۶۶۹۷۳	-۴۴۹۵۸	۲۲۵۱۱۷۳	۲۲۴۷۷۷۶	۳۳۹۷	۱۰۷۰۸۴۱	۱۱۱۹۱۹۷
بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر	نرخ	۱۲/۱	۱۲/۶	-۰/۵	۱۰/۳	۱۰/۶	-۰/۳	۱۹/۳	۲۰/۹
	تعداد	۳۳۱۶۶۵۸	۳۲۶۳۷۰۵	-۴۷۰۴۷	۲۲۴۵۹۴۸	۲۲۴۵۲۷۷	۶۷۱	۱۰۷۰۷۱۰	۱۱۱۸۴۲۷
بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله	نرخ	۲۸/۳	۲۸/۸	-۰/۵	۲۴/۷	۲۴/۵	۰/۲	۴۱/۴	۴۴/۰
	تعداد	۸۳۲۷۸۷	۸۶۷۱۵۴	-۳۴۳۶۷	۵۷۰۶۷۸	۵۷۲۸۶۱	-۲۱۸۳	۲۶۲۱۰۸	۲۹۴۲۹۳
بیکاری جوانان ۱۵-۲۹ ساله	نرخ	۲۵/۵	۲۶/۴	-۰/۹	۲۱/۱	۲۱/۱	۰/۰	۳۹/۸	۴۴/۶
	تعداد	۱۸۰۰۷۹۲	۱۸۸۲۷۵۵	-۸۱۹۶۳	۱۱۴۴۲۳۴	۱۱۶۲۹۶۲	-۱۸۷۲۸	۶۵۶۵۵۸	۷۱۹۷۹۳
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل عالی	نرخ	۱۷/۸	۲۰/۴	-۲/۶	۱۲/۱	۱۳/۵	-۱/۴	۲۸/۶	۳۲/۸
	تعداد	۱۲۱۰۲۰۳	۱۲۵۸۹۷۳	-۴۸۷۷۰	۵۳۴۸۸۸	۵۳۵۹۲۹	-۱۰۴۱	۶۷۵۳۱۳	۷۲۳۰۴۳
اشتغال در بخش کشاورزی	سهم	۱۸/۷	۱۸/۷	۰/۰	۱۷/۷	۱۷/۷	۰/۲	۲۱/۹	۲۳/۲
	تعداد	۴۴۹۰۵۶۳	۴۳۵۹۵۴۵	۱۳۱۰۱۸	۳۵۰۶۳۱۴	۳۳۷۲۹۴۷	۱۳۳۳۶۷	۹۸۴۲۴۸	۹۸۶۵۹۷
اشتغال در بخش صنعت	سهم	۳۱/۲	۳۱/۵	-۰/۳	۳۲/۵	۳۲/۹	-۰/۴	۲۵/۷	۲۵/۴
	تعداد	۷۵۱۶۹۱۲	۷۳۴۲۴۱۳	۱۷۴۴۹۹	۶۳۶۲۳۴۳	۶۲۶۳۱۱۶	۹۹۲۲۷	۱۱۵۴۵۶۹	۱۰۷۹۲۹۷
اشتغال در بخش خدمات	سهم	۵۰/۱	۴۹/۸	۰/۳	۴۹/۵	۴۹/۴	۰/۱	۵۲/۴	۵۱/۳
	تعداد	۱۲۰۵۲۵۳۷	۱۱۵۹۷۶۹۱	۴۵۴۸۴۶	۹۶۹۵۹۴۷	۹۴۱۴۲۸۰	۲۸۱۶۶۷	۲۳۵۶۵۸۹	۲۱۸۳۴۱۰
اشتغال ناقص	سهم	۱۰/۲	۱۰/۲	۰/۰	۱۱/۲	۱۱/۳	-۰/۱	۵/۷	۵/۱
	تعداد	۲۴۵۷۶۱۸	۲۳۶۹۹۷۳	۸۷۶۴۵	۲۱۹۹۵۸۰	۲۱۵۴۳۷۷	۴۵۲۰۳	۲۵۸۰۳۸	۲۱۵۵۹۵
سهم شاغلین ۱۰ ساله و بیش تر با ساعت کار معمول ۴۹ ساعت و بیش تر		۴۰/۱	۴۰/۸	-۰/۷	۴۶/۲	۴۶/۳	-۰/۱	۱۳/۴	۱۶/۱
سهم جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل عالی از کل بیکاران		۳۶/۴	۳۷/۴	-۱/۰	۲۳/۸	۲۳/۸	۰/۰	۶۳/۱	۶۴/۶
سهم جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل عالی از کل شاغلان		۲۳/۲	۲۱/۱	۲/۱	۱۹/۹	۱۸/۰	۱/۹	۳۷/۵	۳۴/۸

* علت اختلاف در سرجمع ناشی از گرد کردن ارقام است.

بررسی اشتغال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد که بخش خدمات با ۵۰/۱ درصد بیش‌ترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی، بخش‌های صنعت با ۳۱/۲ و کشاورزی با ۱۸/۷ درصد قرار دارند. سهم شاغلان بخش کشاورزی در بهار ۱۳۹۷ نسبت به فصل مشابه سال قبل تغییری نداشته است؛ در حالی که از سهم شاغلان بخش صنعت ۰/۳ درصد کاهش و به سهم شاغلان بخش خدمات ۰/۳ درصد افزوده شده است.

جدول ۱- شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی در بهار ۱۳۹۷ نسبت به بهار ۱۳۹۶ (ادامه)

نقاط روستایی			نقاط شهری			شاخص‌های نیروی کار*	
تغییرات	بهار ۱۳۹۶	بهار ۱۳۹۷	تغییرات	بهار ۱۳۹۶	بهار ۱۳۹۷	تعداد	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
-۲۹۳۷۱	۱۶۴۵۲۵۸۶	۱۶۴۲۳۲۱۵	۹۰۸۵۹۱	۴۹۲۶۰۴۴۲	۵۰۱۶۹۰۳۳	تعداد	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۰/۹	۴۳/۰	۴۳/۹	۰/۴	۳۹/۸	۴۰/۲	نرخ	مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر
۱۴۰۰۵۲	۷۰۷۱۳۷۴	۷۲۱۱۴۲۶	۵۷۱۳۲۵	۱۹۶۰۳۹۵۴	۲۰۱۷۵۲۷۹	تعداد	مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر
۰/۸	۳۹/۶	۴۰/۴	۰/۶	۳۴/۱	۳۴/۷	نسبت	اشتغال جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۱۲۱۴۹۴	۶۵۲۱۳۰۰	۶۶۴۲۷۹۴	۶۳۴۸۴۰	۱۶۷۸۷۰۵۵	۱۷۴۲۱۸۹۵	تعداد	اشتغال جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۰/۱	۷/۸	۷/۹	-۰/۸	۱۴/۴	۱۳/۶	نرخ	بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر
۱۸۵۵۷	۵۵۰۰۷۴	۵۶۸۶۳۱	-۶۳۵۱۶	۲۸۱۶۸۹۹	۲۷۵۳۳۸۳	تعداد	بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر
۰/۱	۷/۸	۷/۹	-۰/۸	۱۴/۴	۱۳/۶	نرخ	بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
۱۷۲۶۹	۵۴۹۰۲۶	۵۶۶۲۹۵	-۶۴۳۱۶	۲۸۱۴۶۷۹	۲۷۵۰۳۶۳	تعداد	بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
-۲/۲	۲۰/۷	۱۸/۵	۰/۱	۳۲/۶	۳۲/۷	نرخ	بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله
-۳۰۴۵۳	۱۹۷۶۵۱	۱۶۷۱۹۸	-۳۹۱۴	۶۶۹۵۰۲	۶۶۵۵۸۸	تعداد	بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله
-۱/۷	۱۷/۹	۱۶/۲	-۰/۴	۲۹/۴	۲۹/۰	نرخ	بیکاری جوانان ۱۵-۲۹ ساله
-۲۲۲۵۳	۳۳۵۵۷۷	۳۱۳۳۲۴	-۵۹۷۱۱	۱۵۴۷۱۷۸	۱۴۸۷۴۶۷	تعداد	بیکاری جوانان ۱۵-۲۹ ساله
-۳/۵	۲۵/۷	۲۲/۲	-۲/۵	۱۹/۹	۱۷/۴	نرخ	بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر فارغ‌التحصیل عالی
-۱۲۹۷	۱۳۵۱۱۲	۱۳۳۸۱۵	-۴۷۴۷۴	۱۱۲۳۸۶۱	۱۰۷۶۳۸۷	تعداد	بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر فارغ‌التحصیل عالی
-۰/۹	۵۲/۴	۵۱/۵	۰/۵	۵/۶	۶/۱	سهم	اشتغال در بخش کشاورزی
۶۷۵۷	۳۴۱۴۰۳۱	۳۴۲۰۷۸۸	۱۲۴۲۶۲	۹۴۵۵۱۳	۱۰۶۹۷۷۵	تعداد	اشتغال در بخش کشاورزی
۰/۵	۲۴/۲	۲۴/۷	-۰/۶	۳۴/۳	۳۳/۷	سهم	اشتغال در بخش صنعت
۶۱۲۰۷	۱۵۷۹۱۱۴	۱۶۴۰۳۲۱	۱۱۳۲۹۱	۵۷۶۳۲۹۹	۵۸۷۶۵۹۰	تعداد	اشتغال در بخش صنعت
۰/۴	۲۳/۴	۲۳/۸	۰/۱	۶۰/۰	۶۰/۱	سهم	اشتغال در بخش خدمات
۵۵۰۴۰	۱۵۲۶۵۷۸	۱۵۸۱۶۱۸	۳۹۹۸۰۵	۱۰۰۷۱۱۱۳	۱۰۴۷۰۹۱۸	تعداد	اشتغال در بخش خدمات
۰/۴	۱۲/۶	۱۳/۰	۰/۰	۹/۲	۹/۲	سهم	اشتغال ناقص
۴۳۳۴۳	۸۲۰۰۰۰	۸۶۳۳۴۳	۴۴۳۰۲	۱۵۴۹۹۷۲	۱۵۹۴۲۷۴	تعداد	اشتغال ناقص
-۱/۲	۳۷/۸	۳۶/۶	-۰/۶	۴۲/۰	۴۱/۴	سهم	سهم شاغلین ۱۰ ساله و بیش‌تر با ساعت کار معمول ۴۹ ساعت و بیش‌تر
-۱/۱	۲۴/۶	۲۳/۵	-۰/۸	۳۹/۹	۳۹/۱	سهم	سهم جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش‌تر فارغ‌التحصیل عالی از کل بیکاران
۱/۱	۶/۰	۷/۱	۲/۵	۲۶/۹	۲۹/۴	سهم	سهم جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان

* علت اختلاف در سرجمع ناشی از گرد کردن ارقام است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۱۲/۱ درصد از جمعیت فعال، بیکار بوده‌اند. بر اساس این نتایج، نرخ بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (بهار ۱۳۹۶)، ۰/۵ درصد کاهش داشته است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۱۲/۱ درصد از جمعیت فعال، بیکار بوده‌اند. بر اساس این نتایج، نرخ

بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش تر بوده است. این نرخ در بهار ۱۳۹۷ نسبت به فصل مشابه سال قبل کاهش ۰/۵ درصدی را تجربه کرده است.

بررسی نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله حاکی از آن است که ۲۸/۳ درصد از جمعیت فعال این گروه سنی بیکار بوده‌اند. این شاخص در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص نسبت به فصل مشابه در سال گذشته ۰/۵ درصد کاهش یافته است.

نرخ بیکاری جوانان ۱۵ - ۲۹ ساله نیز حاکی از آن است که ۲۵/۵ درصد از جمعیت فعال ۱۵-۲۹ ساله بیکار بوده‌اند. این شاخص در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۹ ساله نشان می‌دهد که این شاخص نیز نسبت به فصل مشابه در سال گذشته ۰/۹ درصد کاهش پیدا کرده است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر فارغ التحصیل آموزش عالی، نشان می‌دهد ۱۷/۸ درصد جمعیت فعال فارغ التحصیل آموزش عالی بیکار بوده‌اند. این نرخ در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط روستایی نسبت به نقاط شهری بیش تر بوده است. بررسی روند تغییرات این نرخ حاکی از کاهش ۲/۶ درصدی در بهار ۱۳۹۷ نسبت به فصل مشابه سال قبل است.

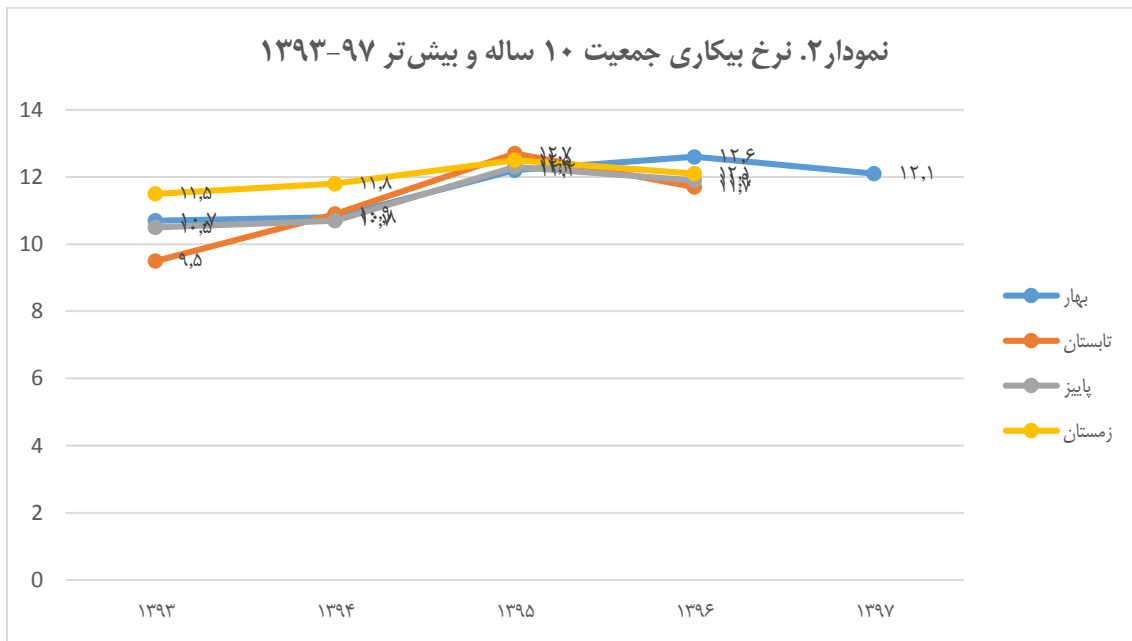
سهم اشتغال ناقص نشان می‌دهد که ۱۰/۲ درصد جمعیت شاغل، دارای اشتغال ناقص بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیش تر از زنان و در نقاط روستایی بیش تر از نقاط شهری بوده است. سهم اشتغال ناقص در بهار ۱۳۹۷ نسبت به فصل مشابه سال قبل تفاوتی نداشته است.

بررسی سهم شاغلین ۱۰ ساله و بیش تر با ساعت کار معمول ۴۹ ساعت و بیش تر نشان می‌دهد، ۴۰/۱ درصد شاغلین، به‌طور معمول، ۴۹ ساعت و بیش تر در هفته کار می‌کنند. این شاخص که یکی از نماگرهای کار شایسته است نشان می‌دهد در کشور سهم زیادی از شاغلین بیش تر از استاندارد کار می‌کنند. این شاخص نسبت به فصل مشابه سال قبل ۰/۷ درصد کاهش داشته است.

در بهار ۱۳۹۷ سهم جمعیت بیکار فارغ التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران ۳۶/۴ درصد بوده است. این سهم در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بالاتر است. بررسی تغییرات این شاخص نشان می‌دهد که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۱/۰ درصد کاهش داشته است.

در بهار ۱۳۹۷ سهم جمعیت شاغل فارغ التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان ۲۳/۲ درصد بوده است. این سهم در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بالاتر است. بررسی تغییرات این شاخص نشان می‌دهد که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۲/۱ درصد افزایش داشته است.

نمودار ۲ نرخ بیکاری در فصول متوالی ۱۳۹۳ لغایت ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد.

جدول ۲ برخی از شاخص‌های عمده بازار کار را به تفکیک استان در بهار ۱۳۹۷ در مقایسه با بهار ۱۳۹۶ نشان می‌دهد.

جدول ۲- شاخص‌های عمده‌ی بازار کار به تفکیک استان در بهار ۱۳۹۷ در مقایسه با بهار ۱۳۹۶

نرخ بیکاری		نسبت اشتغال		نرخ مشارکت اقتصادی		استان
بهار ۱۳۹۶	بهار ۱۳۹۷	بهار ۱۳۹۶	بهار ۱۳۹۷	بهار ۱۳۹۶	بهار ۱۳۹۷	
۱۲/۶	۱۲/۱	۳۵/۵	۳۶/۱	۴۰/۶	۴۱/۱	کل کشور
۱۰/۳	۹/۹	۳۸/۹	۳۶/۷	۴۳/۴	۴۰/۷	آذربایجان شرقی
۱۱/۰	۱۴/۹	۳۷/۵	۳۵/۹	۴۲/۱	۴۲/۱	آذربایجان غربی
۱۳/۵	۷/۷	۳۹/۲	۴۲/۲	۴۵/۳	۴۵/۷	اردبیل
۱۶/۱	۱۳/۳	۳۴/۷	۳۶/۳	۴۱/۳	۴۱/۹	اصفهان
۲۰/۴	۱۵/۶	۳۰/۹	۳۳/۴	۳۸/۹	۳۹/۶	البرز
۱۴/۲	۱۱/۹	۳۱/۵	۳۳/۰	۳۶/۶	۳۷/۵	ایلام
۱۰/۷	۱۰/۹	۳۲/۲	۳۶/۱	۳۶/۱	۴۰/۵	بوشهر
۱۱/۲	۱۲/۳	۳۶/۵	۳۵/۲	۴۱/۱	۴۰/۱	تهران
۲۰/۳	۲۲/۸	۳۱/۴	۳۴/۰	۳۹/۴	۴۴/۰	چهارمحال و بختیاری
۱۱/۵	۸/۵	۳۷/۳	۳۷/۷	۴۲/۲	۴۱/۱	خراسان جنوبی
۱۴/۳	۱۰/۷	۳۸/۸	۳۸/۹	۴۵/۳	۴۳/۵	خراسان رضوی
۱۰/۸	۸/۸	۳۸/۴	۴۲/۰	۴۳/۰	۴۶/۰	خراسان شمالی
۱۵/۳	۱۵/۵	۳۲/۸	۳۳/۲	۳۸/۸	۳۹/۳	خوزستان
۱۱/۱	۸/۲	۳۶/۰	۴۰/۲	۴۰/۵	۴۳/۸	زنجان
۸/۸	۷/۱	۳۷/۹	۳۵/۹	۴۱/۶	۳۸/۷	سمنان
۱۲/۷	۱۸/۶	۲۶/۹	۳۱/۰	۳۰/۸	۳۸/۱	سیستان و بلوچستان
۹/۸	۹/۹	۳۶/۵	۳۶/۹	۴۰/۴	۴۱/۰	فارس
۱۰/۹	۱۱/۲	۳۴/۷	۳۷/۰	۳۹/۰	۴۱/۷	قزوین
۱۰/۹	۱۰/۱	۳۱/۷	۳۲/۲	۳۵/۵	۳۵/۸	قم
۱۳/۷	۱۳/۰	۳۵/۸	۳۷/۰	۴۱/۵	۴۲/۵	کردستان
۱۴/۰	۱۱/۲	۳۲/۸	۳۳/۷	۳۸/۱	۳۷/۹	کرمان
۲۰/۲	۱۹/۴	۳۳/۹	۳۵/۵	۴۲/۵	۴۴/۰	کرمانشاه
۱۲/۰	۱۲/۳	۳۲/۳	۳۳/۶	۳۶/۸	۳۸/۳	کهگیلویه و بویراحمد
۱۳/۶	۸/۸	۳۴/۲	۳۷/۱	۳۹/۶	۴۰/۷	گلستان
۱۰/۶	۱۰/۰	۴۰/۰	۴۲/۱	۴۴/۸	۴۶/۸	گیلان
۱۱/۸	۱۵/۹	۳۰/۲	۳۰/۸	۳۴/۲	۳۶/۶	لرستان
۹/۸	۸/۸	۳۸/۳	۳۹/۸	۴۲/۵	۴۳/۷	مازندران
۷/۴	۸/۸	۳۱/۳	۳۱/۴	۳۳/۸	۳۴/۵	مرکزی
۹/۲	۱۱/۵	۳۴/۶	۳۸/۳	۳۸/۱	۴۳/۳	هرمزگان
۸/۹	۸/۲	۳۷/۰	۳۹/۳	۴۰/۶	۴۲/۸	همدان
۱۳/۲	۱۵/۴	۳۷/۴	۳۵/۶	۴۳/۱	۴۲/۱	یزد

تعاریف و مفاهیم:

اندازه گیری اشتغال و بیکاری در طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران تا جایی که ممکن است از تعاریف و مفاهیم بین المللی جدید و بر اساس سیزدهمین کنفرانس بین المللی آمارشناسان کار^۱ که در سال ۱۹۸۳ برگزار گردید (ICLS ۱۹۸۳)، تبعیت می کند.

کار: برای تعیین چگونگی فعالیت اقتصادی افراد از کلمه کلیدی کار استفاده شده است. کار آن دسته از فعالیت های اقتصادی (فکری یا بدنی) است که به منظور کسب درآمد (نقدی یا غیرنقدی) صورت پذیرد و هدف آن تولید کالا یا ارائه خدمت باشد. افرادی که کار می کنند به طور عمده به دو گروه خود اشتغال (افرادی که برای خود کار می کنند) و مزد و حقوق بگیر (افرادی که در قبال کار خود مزد و حقوق می گیرند) تقسیم می شوند.

زمان آماری (هفته مرجع): زمان آماری برای تعیین وضع فعالیت، دومین و سومین هفته ی تقویمی (شنبه تا جمعه) ماه میانی هر فصل است که هفته ی مرجع نامیده می شود.

شاغل: افراد ۱۰ ساله و بیش تر که در طول هفته ی مرجع، طبق تعریف کار، حداقل یک ساعت کار کرده و یا بنا به دلایلی به طور موقت کارشان را ترک کرده باشند. افرادی که بدون دریافت مزد برای یکی از اعضای خانوار خود که با وی نسبت خویشاوندی دارند، کار می کنند (کارکنان فامیلی بدون مزد)؛ کارآموزانی که در دوره ی کارآموزی فعالیتی در ارتباط با فعالیت مؤسسه ی محل کارآموزی انجام می دهند، یعنی مستقیماً در تولید کالا یا ارائه خدمات سهیم هستند؛ محصلانی که در هفته ی مرجع مطابق تعریف، کار کرده اند و تمام افرادی که در نیروهای مسلح به صورت کادر دائم یا موقت خدمت می کنند (نیروهای مسلح شامل پرسنل کادر، درجه داران و سربازان وظیفه ی نیروهای نظامی و انتظامی) از جمله گروه های افراد شاغل محسوب می شوند.

بیکار: افراد ۱۰ ساله و بیش تر که سه ضابطه را به طور توأم دارا باشند: ۱- در هفته ی مرجع فاقد کار باشند (دارای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی نباشند)؛ ۲- در هفته ی مرجع و سه هفته قبل از آن جویای کار باشند (اقدامات مشخصی را به منظور جستجوی اشتغال مزدبگیری و یا خوداشتغالی به عمل آورده باشند) و ۳- در هفته ی مرجع و یا هفته ی بعد از آن برای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی، آماده برای کار باشند. افرادی که به دلیل آغاز به کار در آینده و یا انتظار بازگشت به شغل قبلی جویای کار نبوده، ولی فاقد کار و آماده برای کار بوده اند، نیز بیکار محسوب می شوند.

نیروی کار: نیروی کار مجموع جمعیت شاغل و بیکار است.

اشتغال ناقص: افراد دارای اشتغال ناقص شامل تمام شاغلانی است که در هفته ی مرجع، حاضر در سرکار یا غایب موقت از محل کار بوده و به دلایل اقتصادی نظیر رکود کاری، پیدا نکردن کار با ساعت کار بیش تر، قرار داشتن در فصل غیرکاری و... کم تر از ۴۴ ساعت کار کرده، خواهان و آماده برای انجام کار اضافی در هفته مرجع بوده اند.

۱. ILO, Thirteenth International Conference of Labour Statisticians (Geneva, ۱۹۸۳).

شاخص‌ها

نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت اقتصادی)

عبارت است از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر) به جمعیت در سن کار، ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ مشارکت اقتصادی} = \frac{\text{جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}} \times 100$$

نسبت اشتغال

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر) به کل جمعیت در سن کار، ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نسبت اشتغال} = \frac{\text{جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}} \times 100$$

نرخ بیکاری

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}} \times 100$$

نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله)

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله) به جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ بیکاری جوانان (جمعیت ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله))} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله)}}{\text{جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله)}} \times 100$$

نرخ بیکاری فارغ التحصیلان دارای تحصیلات عالی

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار فارغ التحصیل دارای تحصیلات عالی به جمعیت فعال فارغ التحصیل دارای تحصیلات عالی، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ بیکاری فارغ التحصیلان دارای تحصیلات عالی} = \frac{\text{جمعیت بیکار فارغ التحصیل دارای تحصیلات عالی}}{\text{جمعیت فعال فارغ التحصیل دارای تحصیلات عالی}} \times 100$$

سهم جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل عالی

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار فارغ التحصیل دارای تحصیلات عالی به کل جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{سهم جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل عالی} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل عالی}}{\text{جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر}} \times 100$$

سهم جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل عالی

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل فارغ التحصیل دارای تحصیلات عالی به کل جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{سهم جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل عالی} = \frac{\text{جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل عالی}}{\text{جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر}} \times 100$$

سهم اشتغال ناقص

عبارت است از نسبت جمعیت دارای اشتغال ناقص به جمعیت شاغل، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{سهم اشتغال ناقص} = \frac{\text{جمعیت دارای اشتغال ناقص}}{\text{جمعیت شاغل}} \times 100$$